

Stanisław Achremczyk

Towarzystwo Naukowe im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie / Instytut Północny im. Wojciecha Kętrzyńskiego
stanislaw.achremczyk@ip.olsztyn.pl • <https://orcid.org/0000-0003-2523-827X>

Towarzystwo Naukowe im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie – sprawozdanie z działalności za lata 2022–2023

Scientific Society of Wojciech Kętrzyński
– Report on activities for 2022–2023

Wojciech Kętrzyński wissenschaftliche
– Gesellschaft Tätigkeitsbericht 2022–2023

ROK 2022

W roku 2022 Zarząd Towarzystwa Naukowego im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie (dalej: Towarzystwo Naukowe lub Towarzystwo) odbył trzy posiedzenia. W pierwszym podsumował działalność za rok 2021 i zaopiniował plan działalności na rok 2022. Zarząd zaopiniował podczas drugiego posiedzenia kandydaturę dr. hab. Ryszarda Tomkiewicza do Nagrody Humanistycznej im. Wojciecha Kętrzyńskiego. A w czasie grudniowego posiedzenia 2022 roku zostało przyjęte sprawozdanie z wykonania budżetu i sprawozdanie z działalności. W Zarządzie Towarzystwa zasiadali: prof. dr hab. Stanisław Achremczyk – prezes, dr Jan Chłosta – wiceprezes, prof. dr hab. Norbert Kasperek – wiceprezes, prof. dr hab. Zbigniew Puchajda, prof. dr hab. Józef Górniewicz, prof. dr hab. Jerzy Suchta, dr hab. Ryszard Tomkiewicz, dr inż. Janusz Lorenz, dr Jerzy K. Kielbik, dr Tomasz Wyzlic, dr Marcelina Zaniewska, dr Jerzy Sikorski, mgr Tadeusz Baryła. Sekretarzem Towarzystwa była dr Marcelina Zaniewska. Zmiana nastąpiła na stanowisku skarbnika. W związku z wyjazdem na stałe do Poznania dr. Tomasza Wyzlica skarbnikiem za zgodą zarządu został mgr Tadeusz Baryła. Regularnie spotykało się prezydium Zarządu

Towarzystwa. W ramach Towarzystwa działały cztery komisje: Komisja Historyczna – przewodniczący prof. dr hab. Stanisław Achremczyk; Komisja Edukacji – przewodnicząca dr Maria Radziszewska, sekretarz dr Kinga Lisowska oraz 12 członków; Komisja Dziedzictwa Warmii i Mazur – przewodnicząca mgr Anita Romulewicz, sekretarz dr Emilia Figura-Osełkowska; Komisja Badań nad Współczesnością – przewodniczący dr hab. Zbigniew Kudrzycki, sekretarz mgr Tadeusz Baryła.

W 2022 roku działalność Towarzystwa była skoncentrowana na obchodach stulecia powstania Związku Polaków w Niemczech (ZPwN). Prezes Towarzystwa – prof. Stanisław Achremczyk wraz z wiceprezesem dr. Janem Chłostą uczestniczyli w międzyregionalnej inauguracji obchodów stulecia ZPwN w Waplewie w Muzeum Tradycji Szlacheckiej. Spotkanie odbyło się 22.04.2022 roku. Udział w nim wziął marszałek województwa warmińsko-mazurskiego dr Gustaw Marek Brzezina, dyrektor kancelarii sejmiku województwa warmińsko-mazurskiego Marek Wiktor Leyk, profesor Roch Mackowicz uczeń polskiego gimnazjum w Kwidzynie i państwo Lubomirscy. W czasie spotkania głos zabrali – Marszałek Brzezina, profesor Roch Mackowicz i prezes Towarzystwa Stanisław Achremczyk. W spotkaniu uczestniczyli też marszałkowie województw: pomorskiego, wielkopolskiego i opolskiego.

Dzień wcześniej 21.04.2022 roku w siedzibie Instytutu Północnego im. Wojciecha Kętrzyńskiego (dalej: Instytut Północny) w Olsztynie odbyło się spotkanie z udziałem Warmiaków i licznych gości inaugurujące rocznicowe obchody w Olsztynie. Krótką prelekcję o Domu Polskim wygłosił Stanisław Achremczyk. W trakcie spotkania zaprezentowano film o Domu Polskim powstały w 2020 roku, w rocznicę założenia Związku Polaków w Prusach Wschodnich.

Jednocześnie Zarząd Towarzystwa ogłosił konkurs „Historia i Pamięć” skierowany do uczniów szkół powiatu olsztyńskiego. Zadaniem uczniów było odnalezienie i uporządkowanie na cmentarzach powiatu olsztyńskiego mogił członków Związku Polaków w Niemczech, sporządzenie dokumentacji miejsc pochówków i zapalenie zniczy w czasie święta zmarłych. Zarząd powołał komisję konkursową programu „Historia i Pamięć” w składzie: dr Maria Radziszewska – przewodnicząca, członkowie: dr Iwona Józwiak, dr Wiktor Sawczuk, dr Marcelina Zaniewska oraz prof. Stanisław Achremczyk i dr Jan Chłosta. Patronat nad tą inicjatywą objął marszałek województwa warmińsko-mazurskiego dr Gustaw Marek Brzezina i arcybiskup warmiński Wojciech Górczyński, a także kurator oświaty. Na posiedzeniu 5 października 2022 roku komisja konkursowa podjęła decyzję o przyznaniu nagród nauczycielom i uczniom biorącym udział w konkursie z następujących szkół: Szkoła Podstawowa im. Flagi Polskiej w Kobałtach – jedną nagrodę, Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Kopernika w Olsztynie – 4 nagrody; Zespół Szkolno-Przedszkolny w Sząbruku – 19 nagród; Zespół Szkół Ekonomiczno-Handlowych im. Polaków spod Znaku Rodła – 5 nagród;

Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Andrzeja Samulowskiego w Gietrzwałdzie – 2 nagrody oraz Szkoła Podstawowa w Bukwałdzie – 6 nagród. Wręczenie nagród odbyło się w Domu Polskim 26 listopada 2022 roku. Podczas spotkania krótkie wykłady wygłosili: prof. Stanisław Achremczyk – *Słowo o obchodach 100. rocznicy utworzenia Związku Polaków w Niemczech*; dr Marcelina Zaniewska – *Prezentacja mapy multimedialnej Ruch Polski na Warmii, Mazurach i Powiślu*; dr Maria Radziszewska ogłosiła wyniki konkursu „Historia i Pamięć”. Uczestnicy spotkania mogli zapoznać się z wystawą planszową autorstwa Danuty Syrwid – *Stulecie Związku Polaków w Niemczech 1922–2022*. Nauczyciele opiekujący się w poszczególnych szkołach młodzieżą biorącą udział w konkursie otrzymali stosowne dyplomy i nagrody książkowe. Nagrody książkowe otrzymały też szkoły biorące udział w konkursie, a uczniowie dyplomy i nagrody rzeczowe. Informacje o tej uroczystości ukazały się w miejscowej prasie: „Gazecie Olsztyńskiej” i „Debacie”.

W trakcie trwania konkursu Towarzystwo przygotowywało organizację konferencji naukowej oraz uhonorowania tablicą pamiątkową organizatora ZPwN Jana Baczewskiego. W organizacji uroczystości zaangażowani byli członkowie Towarzystwa: dr Marcelina Zaniewska, dr Emilia Figura-Osełkowska i dr Piotr Bojarski. W Domu Polskim 2.06.2022 r. odbyła się ogólnopolska sesja naukowa zorganizowana przez Towarzystwo Naukowe i Instytut Północny im. W. Kętrzyńskiego: „Związek Polaków w Niemczech. Dzielnica IV – ludzie i działalność”. Referaty wygłosili:

- prof. dr hab. Henryk Chałupczak (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie) – *Rzeczpospolita wobec polskiego ruchu narodowego w Niemczech w latach 1919–1939*;
- prof. dr hab. Stanisław Achremczyk (Instytut Północny i Towarzystwo Naukowe) – *Dom Polski w Olsztynie – siedziba IV Dzielniczy Związku Polaków w Niemczech*;
- prof. dr hab. Cezary Olbracht-Prondzyński (Uniwersytet Gdański) – *Kaszubi ziemi Bytowskiej w kręgu Związku Polaków w Niemczech*;
- dr hab. Piotr Pałys (Instytut Śląski w Opolu) – *Od Opola do Olsztyna. Serbołużyczanie a Związek Polaków w Niemczech w okresie międzywojennym*;
- dr Bernard Linek (Instytut Śląski w Opolu) – *Debata wokół modelu szkolnictwa mniejszościowego w prowincji górnośląskiej (przełom lat 20 i 30 XX wieku)*;
- Danuta Syrwid (Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie) – *Dokumenty IV Dzielniczy Związku Polaków w Niemczech w zbiorach Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie*;
- Tadeusz Baryła (Instytut Północny) – *Polski Związek Zachodni w Okręgu Mazurskim: kontynuacja czy epilog polskiej myśli zachodniej*;
- dr Jan Chłosta (Towarzystwo Naukowe) – *Losy Rodłaków na Warmii i Mazurach po 1945 roku*.

Najważniejszym wydarzeniem w roku rocznicy powstania ZPwN przygotowanym wspólnie przez Towarzystwo Naukowe i Instytut Północny było uroczyste odsłonięcie tablicy upamiętniającej Jana Baczewskiego na Domu Polskim. Tablicę sfinansowało Towarzystwo i Instytut. Po pokonaniu szeregu biurokratycznych wymogów związanych z zawieszeniem tablicy można było przystąpić do organizowania uroczystego spotkania. Odsłonięcie tablicy miało miejsce 10 listopada 2022 roku. Na uroczystość przyjechała z Berlina wnuczka Jana Baczewskiego wraz z rodziną, która tę tablicę odsłoniła. Na odsłonięcie i spotkanie w Domu Polskim przyszło nadspodziewanie dużo ludzi. Uczestników uroczystości powitał dyrektor Instytutu dr Jerzy Kiełbik. Wicemarszałek województwa warmińsko-mazurskiego Miron Sycz uhonorował trzech Warmiaków odznaczeniem zasłużony dla województwa warmińsko-mazurskiego. Odznaczeni zostali: pani Piskorska i panowie Pacer oraz Popławski. Sylwetki odznaczonych scharakteryzował dr Jan Chłosta. Uczestnicy wysłuchali dwóch referatów: profesor Józef Borzyszkowski z Instytutu Kaszubskiego w Gdańsku mówił na temat *Związku Polaków w Niemczech – IV Dzielnica*. Natomiast Rafał Wolski z Ministerstwa Spraw Zagranicznych przedstawił temat *Konsulaty polskie w Niemczech wobec ruchu polskiego*. Głos zabrała również wnuczka Jana Baczewskiego. Spotkanie zakończyły rozmowy przy kawie.

Ostatnim akcentem rocznicowych spotkań była konferencja zorganizowana 23 listopada przez Polską Akademię Umiejętności w Krakowie „W stulecie Związku Polaków w Niemczech”. Referaty wygłosili uczeni z Krakowa, Torunia, Gdańska, Opola i Olsztyna. Z Olsztyna prof. Stanisław Achremczyk mówił na temat *Ludzi polskiej Warmii*, a dr Jan Chłosta omówił *Religijne oblicze ruchu polskiego*. W 2022 roku ukazała się też książka autorstwa Jędrzeja Giertycha wydana staraniem Towarzystwa Naukowego *Za północny kordonem*. Książkę do druku przygotował Jan Chłosta wraz z Marceliną Zaniewską.

Towarzystwo Naukowe pamiętało też o rocznicy 250-lecia zaboru Warmii. Skoncentrowano się na ukazaniu najważniejszych osiągnięć Warmii w czasach, gdy była w granicach Rzeczypospolitej. W Olsztynie i Braniewie zorganizowane zostały konferencje. W Olsztynie 15 września 2022 roku odbyła się w Centrum Świętego Jakuba konferencja „Warmia w czasie Baroku”. Oprócz Towarzystwa Naukowego organizatorami konferencji byli: Instytut Północny i Centrum Świętego Jakuba. Referaty wygłosili:

- prof. dr hab. Stanisław Achremczyk (Towarzystwo Naukowe i Instytut Północny) – *Prymasi z Warmii*;
- dr hab. Anna Pytasz Kołodziejczyk (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, dalej: UWM) – *Parafie i proboszczowie diecezji warmińskiej w końcu XVI wieku*;
- dr Krzysztof Łożyński (UWM) – *Biskup warmiński Michał Radziejowski – fundator Świętej Lipki (1645–1705)*;

- mgr Ireneusz Poniński – *Tematyka religijna w Panu Podstolim Ignacego Krasickiego*;
- dr Anna Bujko (Instytut Północny) – *Dzieje oficyny w Braniewie*;
- dr Robert Klimek (Towarzystwo Naukowe) – *Krajobraz historyczny Warmii*;
- mgr Szymon Bakalarczyk (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, dalej: UMK) – *Warmińskie rezydencje barokowe – analiza porównawcza na przykładzie dworów w Bęsi, Górowie, Smolajnach, Bogatyńskiem i Bażynach*;
- ks. dr Zbigniew Czernik (Muzeum Archidiecezji Warmińskiej im. bpa Jana Obląka w Olsztynie) – *Plastyka nagrobna w kościołach warmińskich*;
- dr Katarzyna Ponińska (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, dalej: UKSW) – *Refleks sztuki śląskiej na Warmii, czyli o obrazie Trójcy Stworzonej z Lidzbarka Warmińskiego*;
- ks. dr hab. Marek Jodkowski (UWM) – *Troska o zamek lidzbarski w XIX i pierwszej połowie XX wieku*.

Konferencja zgromadziła wielu uczestników i znalazła odzwierciedlenie w publikacjach prasowych.

W Braniewie 6 października 2022 roku została zorganizowana przez Towarzystwo Naukowe, Instytut Północny, Towarzystwo Miłośników Braniewa przy wsparciu Polskiej Akademii Nauk – Oddziału w Białymstoku i Olsztynie, Urzędu Miasta w Braniewie oraz Braniewskiego Centrum Kultury konferencja naukowa „Dzieje nauki na Warmii”. Referaty wygłosili:

- prof. dr hab. Stanisław Achremczyk (Towarzystwo Naukowe i Instytut Północny) – *Piśmiennictwo Warmii w dawnych wiekach*;
- dr hab. Zoja Jaroszewicz-Pieresałcew (Towarzystwo Naukowe) – *Księgozbiory warmińskie*;
- dr Jerzy Sikorski (Towarzystwo Naukowe) – *Mikołaj Kopernik – znaczenie i aktualność*;
- dr Emilia Figura-Osełkowska (Instytut Północny) – *Historischer Verein für Ermmland czyli Warmińskie Towarzystwo Historyczne wczoraj i dziś*;
- dr Jan Chłosta (Towarzystwo Naukowe) – *Franz Hipler na tle historyków warmińskich*;
- ks. dr Tomasz Garwoliński (UWM) – *Kartografia dawnej Warmii*.

Konferencja odbyła się w Braniewskim Centrum Kultury przy dużym zainteresowaniu mieszkańców Braniewa. Materiały z obu konferencji ukazały się drukiem w 2023 roku.

Towarzystwo tradycyjnie było współorganizatorem cyklicznej XV konferencji naukowej „Między Barokiem a Oświeceniem – Czasy rozbiorów”. Główny ciężar organizacyjny ponosił Instytut Północny im. W. Kętrzyńskiego. Konferencja odbyła się w Domu Polskim w dniach 13–14 października 2022 roku. Konferencji towarzyszyła wystawa planszowa – *Ignacy Krasicki i jego czasy*. Referaty wygłosili:

- prof. dr hab. Jarosław Czuby (Uniwersytet Warszawski, dalej: UW) *Konsekwencje upadku państwa dla mentalności politycznej Polaków*;
- prof. dr hab. Norbert Kasperek (UWM, Archiwum Państwowe w Olsztynie, dalej: APO) *Przyczyny I rozbioru w myśli politycznej i publicystyce wielkiej Emigracji*;
- dr Dorota Dukwicz (Instytut Historyczny PAN w Warszawie) – *Pruskie raporty dyplomatyczne jako przełomowe źródło do badania polityki rosyjskiej w dobie pierwszego rozbioru*;
- dr hab. Dariusz Rolnik (Uniwersytet Śląski) – *Wokół pierwszego rozbioru. Wielka i mała polityka w relacjach Jana Nepomucena Chęckiego (1769–1771)*;
- dr hab. Urszula Kosińska (UW) – *Niezrealizowane projekty rozbiorów Rzeczypospolitej z czasów saskich i ich konsekwencje polityczne i mentalne*;
- dr hab. Witold Filipczak (Uniwersytet Łódzki) – *Sejmiki poselskie w 1776 roku wobec I rozbioru oraz sejmu rozbiorowego*;
- prof. dr hab. Dariusz Nawrot (Uniwersytet Śląski) – *Nowy Śląsk pod władzą pruską – regres czy modernizacja*;
- dr hab. Olga Morozowa (Czarnomorski Uniwersytet Narodowy im. Piotra Mohyły w Mikołajewie, Ukraina) – *Zatwierdzanie elementów parlamentaryzmu w Rzeczypospolitej Obojga Narodów w ukraińskiej i polskiej myśli historycznej*;
- doc. dr Olga Gaidai (Czarnomorski Uniwersytet Narodowy im. Piotra Mohyły w Mikołajewie, Ukraina) – *Wpływy rozbiorów Rzeczypospolitej na procesy migracyjne na dzisiejszej południowej Ukrainie*;
- dr hab. Zbigniew Kaźmierczyk (Uniwersytet Gdański) – *Oświeceniowy przełom sławistyczny w Polsce*;
- dr hab. Adam Kucharski (UMK) – *I rozbiór Polski w przekazie gazet rękopiśmiennych*;
- dr hab. Magdalena Dąbrowska (UW) – *Tadeusz Kościuszko w odbiorze rosyjskim na początku XIX wieku (Niektóre rysy życia Tadeusza Kościuszki Fiodora Glinki)*;
- dr Jacek Kordel (UW) – *Pierwszy rozbiór w osiemnastowiecznej niemieckojęzycznej publicystyce i literaturze politycznej*;
- dr Piotr Głuszkowski (UW) – *Rozbiory Rzeczypospolitej w twórczości Tadeusza Bułharyna (1789–1859)*;
- dr hab. Jarosław Dumanowski (UMK) – *Kuchnia, polityka i zbawienne pożywienie. Pisma i działalność Paula Tremo, kuchmistrza Stanisława Augusta*;
- prof. dr hab. Stanisław Achremczyk (Instytut Północny i Towarzystwo Naukowe) – *Ignacy Krasicki – poddany Fryderyka II czy Stanisława Augusta?*;
- prof. dr hab. Aleksandra Skrzypiec (Uniwersytet Śląski) – *Sobiescy w XVIII wieku – koniec rodu, początek legendy*;

- prof. dr hab. Tadeusz Srogosz (Uniwersytet Historyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza) – *Budowa struktur administracji w szpitalnictwie w latach 1791–1792 jako element modernizacji Rzeczypospolitej*;
 - dr hab. Maria Korybut-Marciniak (UWM) – *Kariera urzędnicza jako ratunek przed deklasacją. Drobną szlachta ziem litewsko-białoruskich w realiach porobiorowych*;
 - dr hab. Jacek Szpak (Uniwersytet Śląski) – *Konsekwencje rozbiorów dla zakonów katolickich. Na przykładzie zakonu paulinów*;
 - mgr Adam Panasiuk (Katolicki Uniwersytet Lubelski) – *Sytuacja społeczno-gospodarcza miasta na pograniczu Korony i Litwy przed i po III rozbiore. Casus Sławatycz w świetle inwentarzy*;
- Referaty wygłoszone na tej ukażą się w cyklicznym pokonferencyjnym wydawnictwie z cyklu *Między Barokiem a Oświeceniem*.

Bardzo aktywnie pracowała Komisja Edukacji Towarzystwa Naukowego. Jej członkowie wzięli na siebie ciężar prowadzenia konkursu „Historia i Pamięć” oraz zorganizowali seminarium naukowe „W kręgu życia, działalności i spuścizny Marii Grzegorzewskiej”. Organizatorami seminarium oprócz Towarzystwa Naukowego byli: Wydział Nauk Społecznych UWM oraz Instytut Północny. Seminarium prowadził dr hab. Paweł Piotrowski. Udział w seminarium wzięli pracownicy Wydziału Nauk Społecznych UWM, członkowie Towarzystwa Naukowego, pracownicy Instytutu Północnego oraz młodzież z XIII Liceum Ogólnokształcącego Katolickiego im. Świętej Rodziny w Olsztynie. Referaty wygłosili:

- dr hab. Jacek Kulbaka (Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie) – *Meandry życia Marii Grzegorzewskiej w kontekście jej działalności naukowej, społecznej, dydaktycznej, organizacyjnej*;
- dr Ewa Barnaś-Baran (Uniwersytet Rzeszowski) – *Galicyjskie inicjatywy wsparcia dzieci zaniedbanych moralnie (niedostosowanych społecznie) w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku*;
- dr hab. Piotr Gołdyn (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) – *Analiza historyczna i ideologiczna sztandarów szkół im. Marii Grzegorzewskiej*;
- mgr Agnieszka Szczeszak (Kuratorium Oświaty w Olsztynie) – *Funkcjonowanie placówek kształcenia specjalnego w województwie warmińsko-mazurskim*.

Seminarium towarzyszyła planszowa wystawa o życiu i działalności Marii Grzegorzewskiej. Wystawę przygotowali: dr Aldona Małyńska, dr Urszula Pulińska, dr Maria Radziszewska, dr Małgorzata Stańczak, dr Marcin Warmiński, dr Marcelina Zaniewska. Uczestnikom seminarium wystawę omówiły: dr Urszula Pulińska i dr Kinga Lisowska.

Towarzystwo firmowało też dużą konferencję poświęconą obozom niemieckim w czasie drugiej wojny światowej zorganizowaną przez Instytut Północny w dniach 23–24 listopada 2022 r. Było to przedsięwzięcie bardzo udane pod względem organizacyjnym i merytorycznym. Po wielu latach spotkali się w Olsztynie naukowcy zajmujący się niemieckimi obozami koncentracyjnymi, dyrektorzy i kierownicy muzeów obozowych z całej Polski. Sekretarzem konferencji była dr Emilia Figura-Osełkowska. Materiały z konferencji ukażą się drukiem.

Instytut Północny wraz z Towarzystwem Naukowym i Archiwum Państwowym w Olsztynie byli współorganizatorami spotkania podsumowującego realizację projektów w ramach programu „Niepodległość – odczytywanie przeszłości bliskiej”. Spotkanie nosiło nazwę „Kongres Niepodległości”. Kongres otworzył Wojciech Kirejczyk dyrektor Biura Programu „Niepodległa”. W trakcie referaty wygłosili: prof. dr hab. Andrzej Chwalba (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie), prof. dr hab. Norbert Kasperek (UWM); prof. dr hab. Wojciech Włodarkiewicz (Wojskowa Akademia Techniczna w Warszawie). W trakcie spotkania delegaci poszczególnych instytucji i stowarzyszeń z Warmii i Mazur przedstawili swe dokonania w ramach programu rządowego „Niepodległa” zrealizowane w latach 2017–2022. Niestety projekty Towarzystwa Naukowego zgłaszane w ramach tego programu nie otrzymały dofinansowania.

Towarzystwo Naukowe wraz z Instytutem Północnym zorganizowało 14 grudnia 2022 w Domu Polskim spotkanie „Boże Narodzenie na Warmii i Mazurach. O świątecznych zwyczajach Warmiaków, Ewangelików i Prawosławnych”. Spotkanie prowadziła dr Emilia Figura-Osełkowska, a refleksjami o świątecznych zwyczajach ze słuchaczami podzielił się: prof. dr hab. Stanisław Achremczyk, ks. kanonik Zbigniew Czernik, dyrektor Muzeum Archidiecezji Warmińskiej im. bpa Jana Obłaka w Olsztynie, ks. Łukasz Stachelek pastor ewangelicki w Olsztynie i ks. Jarosław Jaszczuk z parafii prawosławnej w Olsztynie.

Członkowie Towarzystwa wygłosili wiele wykładów i referatów na sesjach naukowych i popularnonaukowych. Prezes Towarzystwa prof. dr hab. Stanisław Achremczyk od wielu lat współpracuje z Uniwersytetami Trzeciego Wieku w regionie. Na spotkaniu liderów Uniwersytetów Trzeciego Wieku z Warmii i Mazur odbywającego się 13 października 2022 roku w Tumianach wygłosił referat: *Przenikanie kultur na Warmii i Mazurach po 1945 roku*. Odczyty i wykłady prowadził też dla Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Olsztynie, Akademii Trzeciego Wieku w Olsztynie i Jarockiej Akademii Trzeciego Wieku, a także w czasie inauguracji roku akademickiego

Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Jezioranach i Olsztynku. Uczestniczył też w obchodach 25-lecia Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Olsztynie wygłaszając referat o Uniwersytetach trzeciego wieku w Polsce oraz na Warmii i Mazurach. Brał udział w spotkaniu Związku Miast Warmińskich w Braniewie 23 marca 2022 roku wygłaszając referat o tożsamości Warmii. Prezes Towarzystwa prof. dr hab. Stanisław Achremczyk uczestniczył w inauguracyjnym posiedzeniu Młodzieżowego Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego wygłaszając referat: *Samorządność – rola wspólnoty w historii Warmii i Mazur*. Posiedzenie odbyło się w Olsztynie 13 czerwca 2022 roku.

Po śmierci arcybiskupa warmińskiego ks. dr. Edmunda Piszczka w Domu Polskim odbył się pokaz filmu dokumentalnego *Miłujmy czynem i prawdą* utworzonego przez Towarzystwo Naukowe. Emisja filmu ze słowem wstępnym prezesa Stanisława Achremczyka miała miejsce 31 marca 2022 roku. W czerwcu 2022 roku film pokazano społeczności uniwersyteckiej w Kortowie. W ramach 20. Olsztyńskich Dni Nauki i Sztuki zaprezentowany został film biograficzny o Władysławie Ogrodzińskim *Śladem odnalezionych przeznaczeń* powstały dzięki Towarzystwu Naukowemu i ówczesnemu Ośrodkowi Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego.

NAGRODY I WYRÓŻNIENIA

- Staraniem Towarzystwa i na jego wniosek regionalną humanistyczną nagrodę województwa warmińsko-mazurskiego fundowaną przez marszałka województwa otrzymał dr hab. Ryszard Tomkiewicz – długoletni sekretarz Towarzystwa Naukowego. Nagrodę wręczył marszałek dr Gustaw Marek Brzezina w czasie inauguracji roku kulturalnego na Warmii i Mazurach w październiku 2022 roku. Słowo o laureacie wygłosił prof. dr hab. Stanisław Achremczyk.
- W 2022 roku po raz pierwszy została wręczona Nagroda im. Grzegorza Białuńskiego ufundowana przez dyrektora Instytutu Północnego dr. Jerzego Kiełbika. Nagrodę za książkę *Przemoc i honor w życiu społecznym wsi na Mierzei Wiślańskiej w XVI–XVII wieku* otrzymała dr Jaśmina Korczak Siedlecka z Niemieckiego Instytutu Historycznego w Warszawie.
- W roku 30-lecia powstania Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wspólnota Polska prezes Wspólnoty Polskiej Piotr Bonisławski uhonorował prof. dr hab. Stanisława Achremczyka medalem okolicznościowym. Uroczystość odbyła się w Domu Polskim w Wilnie, w sierpniu 2022 roku.
- Nagrodę prezydenta Olsztyna za publikacje i popularyzację historii otrzymał mgr Tadeusz Baryła skarbnik Towarzystwa Naukowego.

WYDAWNICTWA

W roku 2022 ukazały się następujące wydawnictwa Towarzystwa Naukowego:

- Tadeusz Krzymowski, *Wartości, wrażliwość, postawy w refleksyjnym łabędzim śpiewie człowieka w dziesiątej dekadzie życia*, Olsztyn 2022, ss. 118. Towarzystwo wspólnie ze Stowarzyszeniem Absolwentów Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego wydało tę książkę w 95. rocznicę urodzin profesora Tadeusza Krzymowskiego, członka PAN i honorowego członka Towarzystwa Naukowego.
- Jędrzej Giertych, *Za północnym kordonem (Prusy Wschodnie)*, wstęp i opracowanie Jan Chłosta, redakcja Marcelina Zaniewska, Olsztyn 2022, ss. 231. Książka stanowiąca zbiór artykułów byłego pracownika Konsulatu Polskiego w Olsztynie Jędrzeja Giertycha ukazała się w stulecie powstania Związku Polaków w Niemczech.
- Ks. Alojzy Szorc, *Mikołaj Kopernik – kanonik warmiński*, Olsztyn 2022, ss. 128. Edycja wspólna Towarzystwa Naukowego i Instytutu Północnego sfinansowana przez Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 500. rocznicę urodzin i 480. rocznicę śmierci Mikołaja Kopernika. Wstępem poprzedziła i słowo o autorze napisała dr hab. Irena Makarczyk.

Towarzystwo Naukowe było współwydawcą kwartalnika „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”. Z inicjatywy Towarzystwa zespół bibliografów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie pod przewodnictwem Anity Romulewicz, przewodniczącej Komisji Dziedzictwa Kulturowego Warmii i Mazur, przygotował do druku z okazji 65-lecia wydawania „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” bibliografię zawartości pisma za lata 2007–2022, autorstwa Marty Pęcak i Anny Wysockiej.

PROJEKTY REALIZOWANE W 2022 ROKU

- Konferencja naukowa „Związek Polaków w Niemczech. Dzielnica IV – Ludzie i działalność”.
Projekt dofinansował samorząd województwa warmińsko-mazurskiego. Koszt całkowity projektu – 15 000 zł.; dotacja samorządu – 9 000 zł.; własny wkład finansowy – 1 500 złotych w tym 1 000 zł Instytut Północny; wkład niefinansowy – 4 000 zł.
- Konferencja naukowa „Dzieje nauki na Warmii”.
Projekt dofinansowali: Polska Akademia Nauk – oddział w Olsztynie i Białymstoku, Instytut Północny, Urząd Miasta Braniewo.
Koszt całkowity projektu – 10 100 zł.; dotacja PAN – 4 000 zł.; wkład własny (dotacja Instytutu Północnego) – 1 000 zł.; Urząd Miasta Braniewo – 5 100 zł.
- Ekspertyza: „Działalność Gestapo w Olsztynie”.

Ekspertyzę opracowała dr Emilia Figura-Osełkowska. Projekt dofinansował samorząd województwa warmińsko-mazurskiego. Koszt całkowity zadania – 10 400 zł.; dotacja – 6000 zł; wkład własny – 900 zł; wkład niefinansowy – 3500 zł. Projekt dofinansował Instytut Północny w wysokości 900 zł.

- Wydawnictwo Jędrzej Giertych, *Za północnym kordonem (Prusy Wschodnie)*. Koszt całkowity – 13 800 zł; dotacja – 10 000 zł; wkład własny – 2800 zł; wkład niefinansowy – 1000 zł.
- Wydawnictwo: Alojzy Szorc, *Mikołaj Kopernik – kanonik warmiński*. Koszt wydawnictwa w wysokości 15 600 złotych pokryła dotacja samorządu województwa warmińsko-mazurskiego.

W sumie Towarzystwo otrzymało 44 600 zł dotacji. Własny wkład finansowy mogło wyłożyć z oszczędności i wpływów uzyskanych głównie ze sprzedaży *Historii Warmii i Mazur* autorstwa Stanisława Achremczyka.

ROK 2023

W rok 2023 Towarzystwo Naukowe weszło ze stabilnymi finansami. Liczba członków nie uległa zmianie. Niestety w marcu 2023 roku zmarli byli prezesi Towarzystwa prof. dr hab. Zbigniew Puchajda i prof. dr hab. Jerzy Suchta oraz wieloletni członkowie Towarzystwa – świetny historyk, mgr Jerzy Przeracki i Alfred Bobowik z Elku. Na łamach „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” ukazał się nekrolog Zbigniewa Puchajdy napisany przez Stanisława Achremczyka oraz wspomnienie o Jerzym Przerackim autorstwa dr Danuty Bogdan. W tym roku jubileusz 90 lat życia obchodził honorowy członek i były prezes Towarzystwa prof. dr hab. Andrzej Hopfer. Przyjaciele profesora Hopfera z tej okazji wydali okolicznościowe wydawnictwo poświęcone życiu i dokonaniom prof. Hopfera. Artykuł o Andrzeju Hopferze jako prezesie Towarzystwa w tym wydawnictwie opublikował prof. Stanisław Achremczyk. Profesor Hopfer zmarł 15 grudnia 2023 roku, wspomnienie o jego osobie w „Komunikatach Mazursko-Warmińskich” napisał prof. Stanisław Achremczyk.

W poczet członków Towarzystwa przyjęto pięć osób. Zarząd Towarzystwa odbył trzy posiedzenia.

W roku 2023 działalność Towarzystwa skoncentrowana była na dwóch ważnych rocznicach: 60-leciu Towarzystwa Naukowego i Instytutu Północnego oraz 550. rocznicy urodzin i 480. rocznicy śmierci Mikołaja Kopernika. Na obchody tej drugiej rocznicy granty finansowe otrzymało Towarzystwo od Urzędu Marszałkowskiego województwa warmińsko-mazurskiego i Oddziału Białostocko-Olsztyńskiego Polskiej Akademii Nauk. Cykl spotkań poświęconych Wojciechowi Kętrzyńskiemu został dofinansowany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Niepodległa”.

60-LECIE TOWARZYSTWA I INSTYTUTU PÓŁNOCNEGO

IM. WOJCIECHA KĘTRZYŃSKIEGO

Jubileusz Towarzystwa i Instytutu Północnego skoncentrowany był na przywróceniu pamięci o patronie Wojciechu Kętrzyńskim i ukazaniu znaczenia Towarzystwa Naukowego oraz Ośrodka Badań Naukowych dziś Instytutu Północnego. Jubileusz stał się okazją do zorganizowania sympozjów i sesji naukowych a także odczytów. Jednocześnie w roku 2023 została zawrócona uwaga na kwartalnik „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”, który obchodził 65-lecie ukazywania się. Warto odnotować, iż „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” w ministerialnej punktacji czasopism naukowych otrzymały 70 punktów – jedną z najwyższych punktacji ze wszystkich czasopism historycznych ukazujących się w regionie warmińsko-mazurskim.

Rok 2023 został otwarty konferencją „Wojciech Kętrzyński – nasz patron”, która zainicjowała obchody 60-lecia Towarzystwa Naukowego i Instytutu Północnego. W Domu Polskim w Olsztynie, 19 stycznia 2023 roku odbyła się stosowna konferencja. Wygłoszono następujące referaty:

- prof. dr hab. Stanisław Achremczyk – *Pamięć o Wojciechu Kętrzyńskim*,
- dr Tomasz Wyźlic – *Wojciech Kętrzyński w Powstaniu Styczniowym*,
- dr Jerzy Kiełbik – *Przyszłość Instytutu Północnego im. Wojciecha Kętrzyńskiego*, 23 marca 2023 roku w 60. rocznicę rozpoczęcia działalności przez ówczesny Ośrodek Badań naukowy odbyła się w Domu Polskim jubileuszowa konferencja naukowa w trakcie której referaty wygłosili:

- prof. dr hab. Wojciech Polak przewodniczący Rady Naukowej Instytutu Północnego – *Dlaczego historia jest potrzebna?*;
- prof. dr hab. Stanisław Achremczyk – *Początki ruchu regionalnego na Warmii i Mazurach*.

Osobne posiedzenie poświęcone zostało 65. rocznicy istnienia „Komunikatów Mazursko-Warmińskich”. Stosowne referaty wygłosili:

- dr hab. Ryszard Tomkiewicz – *Historia Komunikatów Mazursko-Warmińskich*;
- prof. dr hab. Stanisław Achremczyk – *Regionalne czasopisma naukowe na Warmii i Mazurach*;
- dr Jerzy Kiełbik – „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” obecnie;
- mgr Anita Romulewicz – *Bibliografia „Komunikatów Mazursko-Warmińskich 2007–2022”*.

Zaprezentowany został czwarty numer „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” zawierający bibliografię zawartości czasopisma za lata 2007–2022 sporządzoną przez zespół pod kierunkiem Anity Romulewicz. Bibliografia ukazała się w wersji elektronicznej i papierowej.

Uczestnicy posiedzenia wystosowali adres dziękczynny do wieloletniego redaktora „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” prof. dr. hab. Janusza Jasińskiego.

W ramach grantu uzyskanego z programu „Niepodległa” zorganizowany został cykl spotkań poświęconych Wojciechowi Kętrzyńskiemu. Spotkania odbyły się w Kętrzynie, Giżycku i Olsztynie. Finansowo spotkania wsparł samorząd miasta Giżycka i Kętrzyna.

11 lipca 2023 w Kętrzynie odbyły się uroczyste obchody 185 rocznicy urodzin Wojciecha Kętrzyńskiego. W programie zaplanowano: wspomnienie Patrona Miast i złożenie kwiatów pod pomnikiem Wojciecha Kętrzyńskiego, a wykład *Mazurski świat Wojciecha Kętrzyńskiego* wygłosił prof. dr hab. Stanisław Achremczyk.

Współorganizatorem uroczystości był Urząd Miasta Kętrzyn, Muzeum Wojciecha Kętrzyńskiego oraz Biblioteka Miejska im. Wojciecha Kętrzyńskiego. Spotkanie miało miejsce w Sali posiedzeń Rady Miasta Kętrzyna w ratuszu przy Placu Piłsudskiego w Kętrzynie. Ze strony Towarzystwa Naukowego i Instytutu Północnego w uroczystości wzięli udział: prezes Towarzystwa prof. dr hab. Stanisław Achremczyk oraz sekretarz Towarzystwa dr Marcelina Zaniewska. Członkowie Towarzystwa odwiedzili Muzeum i Bibliotekę im. Wojciecha Kętrzyńskiego.

W Giżycku w ramach projektu „Kętrzyński – odnaleziona polskość w zniewolonej Polsce” 11 października 2023 roku w Liceum Ogólnokształcącym im. Wojciecha Kętrzyńskiego odbyło się spotkanie z młodzieżą w ramach którego wykład *Serce me zostanie zawsze polskie. Wojciech Kętrzyński 1838–1918* wygłosił dr Piotr Bojarski a warsztaty genealogiczne z młodzieżą *O poszukiwaniu rodzinnych korzeni* poprowadziły pracownice Archiwum Państwowego w Olsztynie: Marta Brzeźniak i Ewelina Gołębiowska.

19 października 2023 odbyło się w Olsztynie w Domu Polskim Forum spadkobierców spuścizny Wojciecha Kętrzyńskiego w ramach projektu „Kętrzyński – odnaleziona polskość w zniewolonej Polsce”. Referaty wygłosili:

- dr Mariusz Dworsatschek (Zakład Narodowy Ossolińskich we Wrocławiu) – *Wśród bibliotecznych spraw i zbiorów. Wojciech Kętrzyński jako ossolińczyk*;
- prof. dr hab. Roman Jurkowski (UWM) – *Losy powstańców styczniowych*;
- mgr Marta Wojciechowska (Muzeum im. W. Kętrzyńskiego w Kętrzynie) – *Kętrzyński w Rastenburgu, Kętrzyński w Kętrzynie*.

Forum towarzyszyło otwarciu wystawy planszowej *Wojciech Kętrzyński 1838–1918*. Wystawa ukazuje życie i działalność Kętrzyńskiego. Merytorycznie wystawę opracował prof. dr hab. Stanisław Achremczyk, a graficznie 11 plansz przygotowała Iga Czarniawska. Wystawa jest dostępna do zwiedzania w Domu Polskim w Olsztynie i została też zaprezentowana w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Kętrzynie.

Towarzystwo Naukowe do ogólnopolskiej nagrody humanistycznej Wojciecha Kętrzyńskiego przyznawanej przez marszałka województwa warmińsko-mazurskiego zgłosiło kandydaturę prof. dr hab. Teresy Borawskiej znawczyni Mikołaja

Kopernika. Nagroda została wręczona podczas inauguracji roku kulturalnego na Warmii i Mazurach 13 października 2023 roku, słowo o laureatce wygłosił dr Jerzy Kielbik – dyrektor Instytutu Północnego im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie.

„ROK MIKOŁAJA KOPERNIKA”

Wśród wydarzeń wchodzących w obchody „Roku Mikołaja Kopernika” należy wymienić m.in. wystawę *Warmia Mikołaja Kopernika*, a także spotkanie z autorem książki *Mikołaj Kopernik na Warmii. Chronologia życia i działalności* – dr. Jerzym Sikorskim wydanej przez Towarzystwo Naukowe i Instytut Północny. Spotkanie promujące książkę odbyło się 31 maja 2023 w Domu Polskim.

Członkowie Towarzystwa Naukowego i pracownicy Instytutu Północnego uczestniczyli w czerwcu 2023 roku w światowym Kongresie Kopernikańskim, organizowanym przez Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie. W panelach dyskusyjnych uczestniczył dr Jerzy Sikorski, a referaty wygłosili dr Jerzy Kielbik – *Miasta warmińskie w czasach Mikołaja Kopernika* oraz prof. dr hab. Stanisław Achremczyk – *Warmia Mikołaja Kopernika*.

Życie i działalność Mikołaja Kopernika, a także jego środowisko Towarzystwo Naukowe przypomniało cyklem konferencji „Colloquia Copernicana”, które odbyły się w Olsztynie, Lidzbarku Warmińskim i Braniewie.

1. „Colloquia Copernicana” – Olsztyn, 2 czerwca 2023, Dom Polski. Organizatorzy Towarzystwo Naukowe, Instytut Północny, Polska Akademia Nauk Oddział w Olsztynie i Białymstoku. Program:
 - prof. dr hab. Janusz Małłek (UMK) – *Losy De revolutionibus orbium caelestium*;
 - prof. dr hab. Stanisław Roszak (UMK) – *Mikołaj Kopernik w kręgu naszej pamięci*;
 - mgr Janusz Cygański (Towarzystwo Naukowe) – *Olsztyńskie pomniki Mikołaja Kopernika*.
2. „Colloquia Copernicana” – Lidzbark Warmiński, 13 czerwca 2023; organizatorzy Towarzystwo Naukowe, Lidzbarski Dom Kultury. Program:
 - prof. dr hab. Stanisław Achremczyk (Towarzystwo Naukowe, Instytut Północny) – *Warmia w czasach Mikołaja Kopernika*;
 - dr Jerzy Sikorski (Towarzystwo Naukowe) – *Mikołaj Kopernik w Wilnie*;
 - ks. dr hab. Marek Jodkowski (Instytut Północny, UWM) – *Kopernikańskie tradycje na Warmii w XIX wieku*.
3. „Colloquia Copernicana” – Braniewo, 5 października 2023; organizatorzy: Towarzystwo Naukowe, Towarzystwo Miłośników Braniewa, Braniewskie centrum Kultury. Program:

- ks. dr Zbigniew Czernik (Muzeum Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie) – *Wzgórze Katedralne we Fromborku miejscem pochówków biskupów warmińskich*;
 - dr Jerzy Sikorski (Towarzystwo Naukowe) – *Poszukiwanie grobu Mikołaja Kopernika*;
 - dr Emilia Figura-Osełkowska (Towarzystwo Naukowe i Instytut Północny) – *Wojciecha Kętrzyńskiego słowo o Mikołaju Koperniku*;
 - prof. dr hab. Stanisław Achremczyk (Towarzystwo Naukowe, Instytut Północny) – *Braniewo w czasach Mikołaja Kopernika*.
4. „Colloquia Copernicana” – Podsumowanie Roku Mikołaja Kopernika, Olsztyn 7 grudnia 2023; organizatorzy: Instytut Północny im. W. Kętrzyńskiego; Towarzystwo Naukowe im. W. Kętrzyńskiego; Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego; Polska Akademia Nauk Oddział w Olsztynie i Białymstoku. Wystąpienia:
- dr Jerzy Kiełbik – *Wydarzenia Roku Kopernikowskiego na Warmii i Mazurach*;
 - prof. S. Achremczyk – *O Stanisławie Flisie i książce „Kopernik jako lekarz”*.

Konferencja: „Wiedza o regionie w bibliotece w Roku Kopernika”; Olsztyn 13 grudnia 2023 r., organizatorzy: Komisja Dziedzictwa Kulturowego Towarzystwa Naukowego i Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie.

Wystąpienia wygłosiły:

- dr Emilia Figura-Osełkowska – *Warmia domem Mikołaja Kopernika*;
- Anita Romulewicz – *Nasz rok z Kopernikiem. Źródła – formy – działania*.

250-LECIE KOMISJI EDUKACJI NARODOWEJ

Zarząd Towarzystwa poparł starania Komisji Edukacji w zorganizowaniu ogólnopolskiej konferencji naukowej „Komisja Edukacji Narodowej i jej dziedzictwo”. Konferencja odbyła się w dniach 16–17 października 2023 roku w Domu Polskim. Organizatorami konferencji byli: Komisja Edukacji Towarzystwa Naukowego im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie, Katedra Pedagogiki Ogólnej i Opiekuńczej UWM, Instytut Północny im. W. Kętrzyńskiego, Oddział Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego w Olsztynie oraz Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie. Konferencję otworzyli: dziekan Wydziału Nauk Społecznych dr hab. Joanna Ostrouch-Kamińska i dyrektor Instytutu Północnego dr Jerzy Kiełbik.

Podczas Konferencji zostały zaprezentowane następujące referaty:

- prof. dr hab. Janina Kamińska (UW) – *Komisja Edukacji Narodowej a reforma Akademii Wileńskiej*;
- dr hab. Agnieszka Wałęga (UMK) – *Próby przygotowania kompleksowej reformy edukacji – działalność Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych*;

- prof. dr hab. Stanisław Achremczyk (Towarzystwo Naukowe) – *Ignacy Krasicki a Komisja Edukacji Narodowej*;
- dr hab. Piotr Gołdyn (Uniwersytet Kaliski im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego) – *Geneza powstania Medalu Komisji Edukacji Narodowej i jego dalsze losy*;
Obrady w I sekcji – Dorobek Komisji Edukacji Narodowej – moderował dr hab. Piotr Gołdyn
- dr Jacek Stachowicz (Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie) – *Nadzór nad szkołami w okresie działalności Komisji Edukacji Narodowej*;
- prof. dr hab. Norbert Kasperek (UWM) – *O Komisji Edukacji narodowej w I połowie XIX wieku*;
- dr hab. Justyna Gulczyńska (Uniwersytet im Adama Mickiewicza w Poznaniu) – *Dziedzictwo Komisji Edukacji narodowej i jubileusz 200 rocznicy jej ustanowienia – kontekst ideologiczno-propagandowy w perspektywie kraju i regionu*;
- dr Alicja Joanna Siegień-Matyjewicz (UWM) – *Komisja Edukacji Narodowej – niedoceniony fenomen*;
- dr Danuta Kamilewicz-Rucińska (UWM) – *Wpływ reform Komisji Edukacji Narodowej na współczesny system edukacyjny*;
- dr Małgorzata Stańczak (UWM) – *Uczeń zdolny w dorobku Komisji Edukacji narodowej*;
- dr Wiktor Sawczuk (UWM) – *Zmiana obyczaju czy obyczaj zmiany*;
Obrady w II sekcji – Dorobek Komisji Edukacji Narodowej oraz polskiej myśli i praktyki pedagogicznej - moderowała dr hab. Marzenna Nowicka
- dr Ewa Barnaś-Baran (Uniwersytet Rzeszowski) – *Dziedzictwo Komisji Edukacji Narodowej w działaniach nauczycieli i uczniów I Gimnazjum (Liceum,) w Rzeszowie*;
- dr Maria Radziszewska (UWM) – *Księga pamiątkowa Zasłużeni dla Oświaty i Wychowania (zaprowadzona z okazji 200 rocznicy Komisji Edukacji Narodowej) w zbiorach Archiwum Państwowego w Olsztynie*;
- dr Elżbieta Dolata (Uniwersytet Rzeszowski) – *Zdrowie to szczęście i potęga... Działalność Towarzystwa Opieki Zdrowia na rzecz upowszechniania wiedzy higieniczno-zdrowotnej w Galicji na przełomie XIX i XX wieku*;
- dr hab. Oleh Razyhrayew (Wołyński Narodowy Uniwersytet im. Łesi Ukrainki w Łucku) – *Działalność w Państwowym Zakładzie Wychowawczo-Poprawczym dla nieletnich w Przedzielnicy w okresie międzywojennym*;
- dr hab. Agnieszka Nowak-Łojewska (Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni) – *Jaka szkoła? Bricolage oczekiwań uczniów i nauczycieli*;
- Michalina Czacharowska (UWM) – *Świat wartości prezentowany w utworach dla dzieci i młodziej młodzieży na kanale Nickelodeon*;

- Dominika Burdalska (UWM) – *Świat wartości prezentowany w utworach dla dzieci i młodszej młodzieży na kanale TVP ABC*;
Panel warsztatowo-wychowawczy moderowała dr Maria Radziszewska
- dr Iwona Józwiak (Towarzystwo Naukowe) – *Mikołaj Kopernik jakiego nie znamy – warsztat z teatrykiem kamishibai*;
- dr Małgorzata Sławińska, mgr Aneta Świder-Pióro (UWM) – *Aby zawsze mieć przed oczyma ten jedyny nauk i ksiąg cel, pożyteczność w życiu i społeczeństwie ludzkim – podręczniki dla uczniów i nauczycieli z lat 1812–1918 w zbiorach olsztyńskich bibliotek. Komentarz do wystawy z okazji 250-lecia Komisji Edukacji Narodowej*.
W czasie sesji otwarto wystawę, której wernisaż miał miejsce w Bibliotece Głównej UWM noszącej tytuł: *Wystawa podręczników dla uczniów i nauczycieli z lat 1812–1918*. Wystawę przygotował zespół: dr Klaudyna Bociek, mgr Milena Kaczmarczyk, dr Urszula Pulińska, dr Maria Radziszewska, dr Małgorzata Sławińska, mgr Aneta Świder-Pióro (wszyscy członkowie Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego).

ODCZYTY I SPOTKANIA:

- Promocja monografii *W kręgu dorobku edukacyjnego Warmii i Mazur. Szkoła jako instytucja społeczna*. Olsztyn 9 lutego 2023; organizatorzy Komisji Edukacji Towarzystwa Naukowego i Instytut Północny. Seminarium prowadziły: dr Maria Radziszewska i dr Marcelina Zaniewska.
- Spotkanie z dr. Janem Chłostą. Promocja książki Jędrzeja Giertycha *Za północnym kordonem*. Olsztyn, 9 marca 2023 r. w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Olsztynie.
- Spotkanie z Mariuszem Moritzem w cyklu *Rozmowy o Dziedzictwie Kulturowym Warmii i Mazur – O codziennym życiu, niecodziennych sprawach w Prusach w czasach Kopernika*; 16 marca 2023 r. w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Olsztynie.

Komisja Dziedzictwa Kulturowego Towarzystwa Naukowego zorganizowała spotkanie *Pasja w sztuce czyli Wielkanoc Katolików i Ewangelików oczami wielkich artystów*. Spotkanie odbyło się w Domu Polskim 28 marca 2023 roku i było prowadzone przez dr Emilię Figurę-Osełkowską, a wypowiadali się: Olga Sulecka-Piotrowska, oraz ks. dr Zbigniew Czernik.

- I Warmińskie Forum gospodarcze szlaku Świętej Warmii, w miejscowości Siła k. Tomaszkowa, 5 września 2023; prezes Towarzystwa Stanisław Achremczyk uczestnicząc w Forum wygłosił referat *Tożsamość Warmii*.
- Magdalena Malinowska była gościem cyklu *Zwyczajni, niezwyčajni. Lokalni bohaterowie*. W ramach 31 Europejskich Dni Dziedzictwa, 8 września 2023 r. w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Olsztynie

- Wernisażowi wystawy *Demony, duchy, zjawy. Kto mieszka w bajkach Warmii i Mazur*, towarzyszyła prelekcja Anity Romulewicz – *Demony z wiatru, wody i nieba. O pochodzeniu postaci w bajkach i baśniach regionu*. W ramach 31 Europejskich Dni Dziedzictwa, 15 września 2023 r. w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Olsztynie
- Wystawa planszowa *Ignacy Krasicki życie i działalność* została pokazana czytelnikom Biblioteki Miejskiej w Jezioranach.

NAGRODY I WYRÓŻNIENIA

- dr Piotr Bojarski – nagroda im. Bohdana Koziello-Poklewskiego ufundowana przez prezydenta Olsztyna za książkę *Nadzieje i rozczarowania. Echa zamachu majowego na kresach północno-wschodnich II Rzeczypospolitej*, Olsztyn 2023, ss. 426.

WYDAWNICTWA

- Jerzy Sikorski, *Kopernik na Warmii. Chronologia życia i działalności*, Olsztyn 2023, ss. 310. Wydawcy: Towarzystwo Naukowe im. W. Kętrzyńskiego i Instytut Północny im. W. Kętrzyńskiego. Książkę dofinansował Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego;
- *Warmia w czasach Baroku*, red. E. Figura-Oselkowska, S. Achremczyk, Olsztyn 2023, ss. 183;
- Stanisław Achremczyk, *Warmia w Rzeczypospolitej*, Olsztyn 2023, ss. 500;
- Stanisław Flis, *Mikołaj Kopernik jako lekarz*, Olsztyn 2023.

GRANTY

- „Colloquia Copernicana” – cykl spotkań. Dofinansowanie: Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego – 10 000 zł; Polska Akademia Nauk Oddział w Olsztynie i Białymstoku – 6000 zł; Instytut Północny im. W. Kętrzyńskiego – 6000 zł;
- „Kętrzyński – odnaleziona polskość w zniewolonej Polsce” – wystawa, trzy spotkania: Kętrzyn, Giżycko, Olsztyn; pięć spotkań w szkołach Olsztyna, Kętrzyna i Giżycka. Dofinansowanie: Program „Niepodległa Powstanie Styczeńowe 1863–1864” – 23 000 zł; Instytut Północny im. W. Kętrzyńskiego – 3000 zł; Miejska Biblioteka Publiczna w Giżycku – 2000 zł;
- Jerzy Sikorski, *Mikołaj Kopernik na Warmii. Chronologia życia i działalności*. Publikacja książkowa. Dofinansowanie: Samorząd Województwa

- Warmińsko-Mazurskiego – 20 000 zł; Instytut Północny im. W. Kętrzyńskiego – 11 000 zł; środki Towarzystwa Naukowego im. W. Kętrzyńskiego – 3051 zł;
- Konferencja „Komisja Edukacji Narodowej i jej dziedzictwo”. Dofinansowanie: wpłaty uczestników konferencji – 4100 zł; Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli – 3500 zł;
 - Stanisław Achremczyk, *Warmia w Rzeczypospolitej*. Publikacja książkowa. Dofinansowanie: Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Olsztynie – 20 000 zł; Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie – 15 000 zł (zakup książek).

W sumie Towarzystwo Naukowe uzyskało 135 000 zł dotacji finansowych. Wkład własny pokrywało z wpływów sprzedaży syntezy *Historia Warmii i Mazur* autorstwa Stanisława Achremczyka.